

AZ ARCHIMÉDÉS-PALIMPESTUS

A nemzetközi tudományos érdeklődés előterébe került ún. Archimédés-palimpsestus felső írása egy *Euchologion*, azaz imagyűjteményt tartalmaz. Ióannés Myronas, valószínűleg a Jeruzsálemi Patriarchátus megbízásából, a kolophon szerint 1229. április 14-én fejezte be másolói munkáját. A korabeli íráshordozó, a pergamen hiánya miatt a szerzetes megpróbálta újrahasonosítani különböző 10. századi kéziratok lapjait (*folium*) az eredeti írás kitörlésével. A kódexek között volt az az Archimédés-kézirat is, amelyet J. L. Heiberg Teubner-kiadásában C betűvel jelöl. A dán filológus ugyanis már 1906-ban Konstantinápolyban szabad szemmel kiolvasta és átírta azt a hét Archimédés-értekezést, amelyek közül három eredeti görög nyelven csak itt hagyományozódott. Az első világháború után elveszett, majd tisztázatlan körülmények között magánkézbe került kódexet 1998-ban árverezte el a Christie's Aukciós Ház New Yorkban. A bibliofil tulajdonos azóta komoly anyagi ráfordítással igyekszik olvashatóvá tenni az alsó írást, igénybe véve a legmodernebb technika segítségét. Mivel a 20. században komoly károsodást (penész, ráfestés, stb.) szenvedtek a pergamenlapok, a legkülönfélébb fényképezési módszereket alkalmazzák (különféle hullámhosszú fény, röntgen-sugár stb.) a brit és amerikai szakemberek. Az igazi szenzáció azonban nem a jórészt ismert Archimédés-szövegek pontosításában rejlik. Egyebek között egy eddig ismeretlen Aristotelés-kommentár, illetve két Hypereidés-beszéd részeit is felbukkantak. Az öt Hypereidés-bifolium összesen 320

új sort tartalmaz, ami jelentős gyarapodást jelent a corpus eddigi terjedelméhez képest. A felfedezéssel az is bebizonyosodott, hogy valóban létezett középkori Hypereidés-hagyomány, amit jelen sorok íróján kívül – a magyarországi adatok dacára – a tudományos közvélemény megkérdőjelezett. A Brit Akadémia 2006. februárjában a még megfejtetlen négy kettős folió fényképeit „szétosztotta” a Hypereidés-kutatók között. Mint a Teubner-kiadás előkészítője, a 144–145-ös számú lapok átírását e sorok írója kapta feladatul. Az Eötvös Collegium-ban létrehozott kutatócsoport (Mayer Gyula, Farkas Zoltán, Mészáros Tamás) közös munkájának köszönhetően – a külföldi kutatók elismerését kiváltó – komoly eredményekről számolhattunk be a december 13-i londoni akadémiai kerekasztal előtt. Álljon itt csupán két kiragadott példa az átírt szövegünkből: Hypereidés új számadatokkal árnyalja a perzsaellenes háborúkban részt vett athéni flotta méretét; a beszéd egésze pedig szoros, az időrendi kérdéseket is árnyaló nyelvi-, tartalmi párhuzamokat mutat Démosthenés *Koszorú* című beszédével, melyek a Chairóneiát megelőző athéni diplomáciát is élesebb megvilágításba helyezhetik. (Általános tájékoztató: www.archimedespalimpsest.org)

Horváth László
(ELTE Görög Tanszék)

ERRATA

Az *Ókor* 2006/2. számában megjelent, „*Ó, szépséges és friss az arany*” – *Egy dal Hathorhoz, Dendara úrnőjéhez* című írásom tartalmazott néhány komoly hibát, amelyek számomra érthetetlen okokból a cikk megjelenése előtt elkerülték a figyelmemet. Mivel senkit sem szeretnék félrevezetni és téves információkkal ellátni, ezúton javítom két hibámat.

Az egyiptomi év természetesen Áradás évszakkal kezdődött. Ennek megfelelően csúszik az évszakok és ünnepek egyeztetése (Áradás évszak után következett a Sarjadás évszak, végül a Forróság évszak).

A *Vándorló istennő mítosza* elnevezés a *Napszemmitoszt* takarja.

Moldován-Tóth Boglárka